

"Catalunya és un país petit i té els polítics que té i surt el que surt, i això va lligat amb els intel·lectuals crítics", diu el pare Josep Massot. / C. CASTRO

“És tan ‘sant’ el catalanisme com l’espanyolisme”

JOSEP MASSOT I MUNTANER El monjo savi de Montserrat, que ha fet 80 anys i en fa 50 que dirigeix les publicacions de l'abadia, creu que l'assaig català és “massa localista”

Josep Massot i Ramis d'Ayreflor

La vida és curta, però el pare Josep Massot i Muntaner (Palma, 1941) té el secret de com allargar-la. Sense pactes faustics. Com li fan broma els amics, ell ha convertit el lema de sant Benet en “*ora et labora et labora et labora...*”. Lector en 11 idiomes, sembla obstinat a emplenar tot sol els buits bibliogràfics d'un país que no va tenir l'Il·lustració i d'una cultura que ha sofert persecució. “Un gegant humanista”, l'ha definit Paul Preston. “L'últim enciclopedista”, l'elogia el catedràtic Joan Martí i Castell en l'homenatge recent al monjo savi a l'Institut d'Estudis Catalans per celebrar els 80 anys de vida i els 50 com a director de l'editorial en actiu més antiga del món, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (PAM), amb més de 3.000 títols, nascuda com a impremta el 1499, quan Cambridge University Press ho va fer el 1534 i Oxford, el 1568.

Pregunta. La rebel·lia dels anys seixanta va incidir en el seu tarannà crític?

Resposta. Quan vaig arribar a la Universitat de Barcelona, els estudiants corrien davant de la policia. Ja no hi havia estudiants falangistes, com Pablo Porta, que apallissaven els que consideraven, per exemple, catalanistes. Tot això ja no ho vaig trobar; els revolucionaris érem nosaltres. Hi havia professors fatxes, com Canals. Martí de Riquer havia passat d'Estat Català als Terços de Montserrat. Després de la guerra va fer el batxillerat i la carrera en dos anys. Això només es podia fer si eres “excombatiente”, però se'n va sortir: era molt intel·ligent.

P. D'entre els seus mestres, tal vegada Joan Petit sigui el més injustament oblidat.

R. Petit donava literatura francesa. Al cap de poc, em va demanar que donés classes en lloc d'ell. Un dia ens va explicar un poema d'André Chénier, dels temps de la Revolució Francesa, a la llum d'una monumental enciclopèdia alemanya, de cent volums, on sortia tot... De Petit vaig aprendre a relacionar les coses, a mirar altres cultures i èpoques. Aquestes lliçons només les poden donar els mestres bons.

P. És cert que per escriure la introducció al seu treball sobre la Guerra Civil a Mallorca va llegir més de 4.000 llibres?

R. Sí, però després em van servir per escriure els altres llibres sobre la guerra.

P. La set de coneixença el fa un personatge de Borges o Goethe. Diuen que s'ha passat dies i nits senceres sense dormir...

R. Només uns pocs dies, quan, a més d'altres feines, havia de preparar les classes de l'endemà. A vegades només em podia permetre dormir una o dues hores.

P. Com va anar amb Jordi Pujol a l'època d'Enciclopèdia Catalana?

R. Pujol i Banca Catalana pagaven. Em vaig barallar amb Pujol perquè ell defen-

“Hi ha gent morta fa poc que tenia les idees més clares que alguns que han quedat vius: Castellet, Bohigas...”

sava els seus interessos i jo la gent que hi treballava, però no he tingut mai problemes amb cap president de la Generalitat.

P. Sembla que la complicitat dels intel·lectuals catalans i de la resta de l'Estat només és possible en dictadura. Com la campanya en pro del català durant Primo de Rivera.

R. El que la va organitzar era un falangista a sou de Joan Estelrich, Ernesto Giménez Caballero, i *La Gaceta Literaria* publicava a Madrid textos en català. Després del franquisme, Max Cahner, conseller de Cultura, va voler fer trobades com les dels anys cinquanta a Segòvia i altres ciutats, però els resultats van ser molt decebedors. S'havia produït una desconexió no només cultural, tipus: “Per què heu de fer servir el català si en castellà ens entenem tots”. Aquell sentiment que va dur a la Segona República o al final de la dictadura de Franco s'ha perdut. El PSC era partidari que els temes catalans o de Galícia havien de ser tractats de manera

diferenciada i ara defensen un Estat unitari. I entremig, els jutges no s'han mogut de l'època franquista i avui manen més que el Govern. L'oblit de què va ser la dictadura em preocupa molt.

P. Cap crítica al costat catalanista? Per exemple, hi va haver feixistes catalanistes?

R. N'hi va haver uns quants, sí. És tant *sant* el catalanisme com l'espanyolisme.

P. I avui tampoc és aliè a les tendències populistes o autoritàries?

R. Passa aquí, a Madrid o Bilbao. És el món globalitzat: manen més els poders factics que els polítics reals; d'aquests n'hi ha pocs i dolents. És un problema general. Com la corrupció. N'hi molta arreu i s'ha d'aturar, aquí o on sigui. Algú em va dir: “No, és que la corrupció seria la nostra”. És tan dolenta la nostra com la dels altres. Segons què dius, la gent se't tira a damunt.

P. Hi ha, doncs, manca d'intel·lectuals que facin de consciència crítica?

R. Catalunya és un país petit i té els polítics que té i surt el que surt.

P. Parlava d'intel·lectuals...

R. Va lligat. Hi ha èpoques que hi ha persones més lúcides. Hi ha gent que ha mort recentment que tenia les idees més clares que alguns que han quedat vius. Castellet, Bohigas... Hi podies estar d'acord o no, però van canviar de parer moltes vegades; ara no sé si hi ha intel·lectuals que saben com van les coses per la resta del món.

P. Va començar dirigint les PAM amb 29 anys, segell que ha suplert anys els universitaris. Ara, les tesis es penjen a internet...

R. Encara ho fem, publicar-les. Costa, però estic content d'haver donat possibilitats als estudiants joves de publicar els seus llibres. També en altres idiomes.

P. L'assaig català és massa localista, com si pensar fos només pensar allò de casa?

R. És bastant així. Jo he intentat anar per altres camins. L'altre dia deien que no havia estudiat temes de literatura. Georges Bernanos és un autor cabdal i m'hi he dedicat anys infinits i, en llibre o article, ha sortit a França, Alemanya, Anglaterra i els EUA. En castellà no m'ho van voler publicar.